

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

תוכן

- א. פתיחה למסכת נדרים.....1
- ב. כל כינויי נדרים כנדרים וחרמים וחרמים.....3
- ג. ושבועות כשבועות.....4
- ד. ונזירות כנזירות.....5
- ה. האומר לחברו מודרני ממך מופרשני ממך מרוחקני ממך שאני אוכל לך שאני טועם לך אסור.....5

דף ב.

א. פתיחה למסכת נדרים

כתיב בפרשת מטות (במדבר ל פסוק ג) איש פי ידר נדר ליקנוק או השבע שבועה לאסור אפר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה וכתוב בפרשת כי תצא (דברים כג פסוק כד) מוצא שפתיך תשמר ועשית פאשר נדרת ליקנוק אלהיך נדבה אפר דברת בפיה ויהיא מצות עשה שיקיים אדם שבועתו או נדרו ואם עבר על נדרו עובר בלאו דלא יחל¹.

הנדר² נחלק לשתי חלקים, החלק הראשון³ – הוא שיאסור על עצמו דברים המותרים לו כגון שיאמר פירות מדינה פלונית אסורין עלי כל שלשים יום או לעולם, או מין פלוני מפירות העולם או פירות אלו אסורין עלי, בכל לשון שיאסור הרי זה נאסר בהן, ואף על פי שאין שם שבועה כלל ולא הזכרת שם ולא כנוי, ועל זה נאמר בתורה לאסור אסר על נפשו, שיאסור על עצמו דברים המותרים, וכן אם אמר הרי הן עלי איסר הרי אלו אסורין וחלק זה נדרי איסר.

והחלק השני – הוא שיחייב עצמו בקרבן שאינו חייב בו, כגון שיאמר הרי עלי להביא עולה, או הרי עלי להביא שלמים או מנחה, הרי בהמה זו עולה או שלמים, אדם המקדיש או נודר חפץ לקרבן (קדשי מזבח) או למקדש (קדשי בדק הבית), בין שאמר בלשון נדבה "הרי זו" ובין שאמר בלשון נדר "הרי עלי", בשני המקרים האלה החפץ שנתפס על ידי ההקדש נאסר על כל אדם לתשמיש של חול, אם אמר בלשון נדבה החפץ נאסר מיד, ואם אמר בלשון נדר החפץ נאסר רק בשעת ההקדשה וחלק זה הוא נדרי הקדש.

¹ הכמת אדם כלל צא סעי' א ונתנה התורה רשות לאדם כשירצה לאסור עליו דבר המותר בנדר או בשבועה ואינו עובר בלאו דבל תוסיף אע"ג שמוסיף איסור על מה שנכתב בתורה (ערוה"ש י"ד רג סעי' א)

² רמב"ם הלכות נדרים פרק א הלכה א – ג

³ רש"ר הירש במדבר שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

ודיני החלק הראשון וענינו הם שמתבארים במסכת זו, אבל דיני נדרי הקדש ומשפטיהם כלם יתבארו במקומם בהלכות מעשה הקרבנות.

איש כי ידר נדר ליקח החלק הראשון הנו נדר לה' לאסר אסר על נפשו הוא ביטא נדר שאינו אסור את החפץ על כל אדם אלא רק "על נפשו", והוא אומר בנדרו שהחפץ יהיה אסור עליו כאילו נתפס על ידי נדר כללי של הקדש הנה אומר: החפץ יהיה אסור עליו כקרבן, כמזבח וכדו'. קביעת החפץ באופי הדומה לשל הקדש קרויה "התפסה". משום כך הנדר הוא בדרך כלל איסור חפצא: הוא מייחס לחפץ את התוצאות הנובעות מאופי ההקדש – "דמיתסר חפצא עליה"

או השבע שבעה או בבטאו את הנדר כשבועה. השבועה היא איסור גברא – "דקאסר נפשיה מן חפצא" והיא קושרת את הרצון ביחס לחפץ או ביחס למעשה.

נדר יכול לחול רק על חפץ מוחשי, "דבר שיש בו ממש", ואין הוא יכול לחול על ענין מופשט, "דבר שאין בו ממש". נמצא שאין נדר חל על מעשה בין שביטא את המעשה כשם עצם בין שביטא אותו כפועל; כגון: שְׁנִיתִי או הילוכי קרבן, או קרבן שאיני ישן שאיני מהלך.

כנגד זה שבועה מוטלת על האישיות בקביעת רצונה, ולפיכך שבועה חלה גם על "דבר שאין בו ממש", כגון "שבועה שלא אישן היום". אולם הנשבע לעבור על מצוה, כגון שלא ישב בסוכה, שבועתו בטילה, כי הרצון כבר משועבד למצוה ואין האדם ברשות עצמו ביחס למצוה.

עיקר נדר⁴ האמור בתורה⁵ הוא שיתפס בדבר הנדור כגון שאמר כבר זה עלי קרבן או כקרבן⁶, ואיסור האמור בתורה הוא כגון שאמר כבר זה אסור עלי או יאסר עלי כבר זה. וזה הכלל כל שמישם דברים המותרים כדברים האסורים, אם אותו דבר יכול לעשותו בנדר הרי אלו אסורים

⁴ שו"ע סימן ר"ד סעיף א ומ"ז ס"ק א

⁵ הרמב"ם ס"ל דעיקר הנדר האמור בתורה הוא שיאמר דבר זה אסור עלי והתורה נתנה לו רשות שיאסור האדם על עצמו או על אחרים מה שירצה אלא שאם רצה להתפס צריך שיתפס בדבר הנדור ולא בדבר האסור. וכ"כ הר"ן בריש נדרים וז"ל עיקר הנדר הוא שיאמר דבר זה אסור עלי ובין שהתפסו בדבר אחר בין שלא התפסו זהו נדר האמור בתורה אלא דהיכא דהתפסו בעינן שיתפסו בדבר הנדור ולא בדבר האסור ע"כ. וכ"כ בריש פ"ב דף י"ד וז"ל נראה בעיני דה"פ דסבירא לתלמודא דלאשמועינן דמתפס בדבר הנדור מתסר לא צריך קרא דכיון דהאומר כבר זה אסור עלי הוי נדר כי אמר נמי כקרבן אסור קאמר ולא נרע מידות. והטור ביו"ד ריש סי' ר"ד כתב עיקר נדר האמור בתורה הוא שיתפס בנדר הנדור כגון שאומר כבר זה עלי כקרבן או שאומר אסור עלי כבר זה הוי נמי נדר ע"כ. וכן נראה שהיא דעת הרא"ש שכתב בריש נדרים וז"ל עיקר נדר האמור בתורה הוא שמתפס החפץ בדבר הנאסר על ידי איסור פה כגון קרבן או הקדש ע"כ. וכן נראה שהוא דעת התוס' שכתבו בריש נדרים וא"ת מהו עיקר הנדר וי"ל דנדר עצמו הוא עיקר כו' לכן נראה דעיקר הנדר כשהוא אומר כבר זה עלי קרבן וכי ידור נדר אתי למימר דבעינן שידור בדבר הנדור ע"כ. ובב"י השיג עליו שם וז"ל ומ"מ לשון נמי אינו מדוקדק דאדרבא יותר עיקר נדר הוא זה שיאמר דבר זה אסור עלי ולא יתפסו בדבר דכשהוא מתפסו בדבר אחר צריך שיתפסו בדבר הנדור ואם התפסו בדבר האסור שלא מחמת נדר הוא מותר ע"כ. (משנה למלך שם)

⁶ וכ"ש אם אמר קרבן עלי כבר זה (באר היטב שם ס"ק ב)

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

ואם אינו יכול לעשותו בנדר הרי אלו מותרים מן התורה דוקא ומכל מקום מדרבנן הוי נדר וצריך שאלה?⁷

עיקר לשון נדר משמעותו הוא שאוסר החפץ עליו כמו שנתבאר כלומר "איסור חפצא" וכגון שאמר דבר זה עלי אסור אבל כשמתחייב לעשות או לעשות דבר כגון שאומר אני נדרר שאוכל או שלא אוכל אין זה לשון נדר אלא לשון שבועה, אולם כיון שאינו מזכיר בלשון שבועה, אין חל האיסור עליו.⁸

ועיקר לשון שבועה שאוסר עצמו על החפץ כגון בשבועה, כלומר "איסור גברא", כגון שלא אלך ושלא אישן ושלא אוכל או שבועה שאוכל או אישן או אלך אבל אם אמר הרי עלי שלא אוכל או שלא אישן בשבועה, אין זה אלא לשון נדר ונדר נמי לא הוי כיון שלא אסר החפץ עליו.⁹

בשפה העממית נוצרו כינויים לנדרים ולשבועות, כגון "קונם" ככינוי ל"קרבן" וכדו'. דין הכינויים האלה כדון הנדרים והשבועות עצמם: "כל כנויי נדרים כנדרים" וכו'. כמו כן אין צורך לבטא את נוסח הנדר במלואו אלא די שירמוז לו במשמעותו, ונמצא שדבריו הם בבחינת "יד" האוחזת בנדר, "ידות נדרים כנדרים". כמו כן אין צורך לבטא את ההתפסה. "דבר זה אסור עלי" הוא נדר גמור

בארבעה ענינים יכול האדם לאסור על עצמו בדיבור פיו בנדר, בשבועה, בחרם, ובנזירות.

זאת, מלבד המקרים שהוזכרו בהם מטיל האדם חלות של קדושה על דבר, כמו הקדש או הפרשת תרומה, שבהם מחיל דיבורו את הקדושה על החפץ, ומשעה שחלה הקדושה חייב הוא לנהוג בדבר לפי מה שמחייבת התורה.

ב. כל כינויי נדרים כנדרים וחרמים כחרמים

עיקר הנדר אינו תלוי אלא בלשון, לפיכך הדין שכינויי נדרים¹⁰ ראויים להיות כנדרים, כיון שהוא מדבר באותו הלשון ומכיר בו שבלשון זה הוא אוסר החפץ עליו נדרו קיים.

⁷ סימן ר"ה ש"ך ס"ק א"מ וחכמ"א שם

⁸ סימן ר"ז סעיף ה'

⁹ ויש אומרים דנדר שאומר בלשון שבועה ושבועה בלשון נדר מהני מן התורה מדין ידות המבורים לקמן. ולכולי עלמא כיון דהאידינא מרגלא בפומיה דאינשי למינדר בהאי לישנא אין להקל וצריך התרה כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים חכמ"א שם סעי' ה'

¹⁰ שו"ע ונו"כ יו"ד רז א

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

וכנויי נדרים נוצרו מתוך שישי¹¹ מקומות שאנשיהם עלגים ומפסידין את הלשון ומכניין על דבר בדבר אחר ובמקומות אלו הולכין שם אחר הכנוי, והולכין אחר לשון כלל העם באותו מקום ובאותו זמן.

כיצד, להלן דף ג. ודף י. יבואר בעזה"ת שבלשונם קונס¹² או קונח או קונס הם כינויי נדרים, מכיון שהרי אלו כנויין לקרבן כלומר שאם אמר קונס או קונח או קונס כבר זה עלי, הרי זה נדר ואסור בו בככר. ולשון חרק חרף חרף חרף חרף אלו כנויין לחרס¹³.

וכן הדין כן בכל מקום שהולכין אחר הלשון שרגילין בו, שאם יש להם כינוי לנדר ונדר בו הרי זה נדר, ומי שאינו מכיר באותו לשון ונדר בו אינו נדר¹⁴ וי"א שאם הכל מכירים והאו אינו מכיר על אף שאינו מבין הרי זה נדר¹⁵. ואפילו בלשונות אלו שדברו בהם חכמים מי שנדר בהם ואינו מכיר אותם, נדרו אינו נדר, שהרי אינו יודע מה שמדבר. אבל כינוי כינויים, כלומר לשון שרחוק הרבה מלשון נדר¹⁶ באותו זמן ובאותו מקום, אינו כנדר.

ג. ושבועות כשבועות

כינויי שבועה כשבועה¹⁷, כיצד, יבואר להלן בעזה"ת שהאומר שבועה, שקוקה, שלא אוכל כבר זה, או מומי או אומי, הוי שבועה, שכן היה לשון של קצת בני אדם שלא היו בקיאים בטיב לשון הקודש בימיהם.

אבל אמר באומתא או באומי בבי"ת, אינו כלום. והכלל בכינויים כבר התבאר שהכל לפי המקום והזמן שמדברים בהם בני אדם, הן להוסיף על הכינויים או לגרוע מהם.

¹¹ רמב"ם הלכות נדרים פרק א הלכה ז, מובא בש"ך כאן א

¹² ובגמ' שם מבואר שגם קונס הוי כינוי וכל הכינויים הם כנוי לקרבן ומה שזכר בנוסח כל נדרי וקונמי וקנסי וכינויי רצונו לומר קונמי הוא הכינוי היותר פשוט שכן הוזכר במשנה תהילה לכינויים ואח"כ הוזכר במשנה קונס והיינו וקנסי על כן אמר אחר כך וכינויי רצונו לומר וכל שאר הכינויים. מ"ז שם א

¹³ רמב"ם שם

¹⁴ לשון הלבוש

¹⁵ משמע אף דבאותו מקום משתמשינ בזה הלשון בכינוי לקרבן מ"מ כיון דהנודר לא ידע דמשמעות הלשון כן הוא אינו נדר אבל באמת בכ"י לא דיבר מזה וז"ל הב"י ואם באותו מקום ובאותו זמן אין שום אדם מעם הארץ מכיר בלשון הכינויים שאמרו בהן חכמים לאו כלום הוא עכ"ל מבואר דאם באותו מקום שהנודר עומד בו אין ההמון מכיר באותו הכינויין נמצא שאין זה לשון קרבן באותו מקום מש"ה לאו נדר הוא דדנין בכ"מ כפי הלשון של אותו מקום ואותו הזמן כמבואר בהרמב"ם אבל אם באמת אמר בכינויי הלשון של אותו מקום אף שהוא לא ידע דמשמעות לשונו כן הוא י"ל דהוי נדר כיון שזה בלבו לנדרור והוציא בפיו כינויים של אותו מקום הוי פיו ולבו שוים וכן משמע להדיא בהרשב"א. ה"י רע"א שם

¹⁶ כגון דאמר מקנמנא מקנחנא מקנסנא. ש"ך ב

¹⁷ שו"ע ונו"כ שם רלז י

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

ואותן שרגולין¹⁸ עכשיו לומר בלשון הקודש באמונה אעשה, אף על פי שלפעמים נשמעים שהם כנדרים זרוזין, מ"מ צריכין התרה.

ד. ונזירות כנזירות

כל כנויי¹⁹ נזירות כנזירות, כיצד מקומות העלגים שמשנין את הדבור²⁰ ואמר שם²¹ הריני נזיק נזיה פזיה הרי זה נזיר.

ודין כנויי נזירות כדין כנויי נדרים²², וכן שבכל מקום שהולכין אחר הלשון שרגולין בו, שאם יש להם כנויי לנזירו ונזר בו הרי נזירות, ומי שאינו מכיר באותו לשון ונזר בו אינו נזירות וי"א שאם הכל מכירים והאו אינו מכיר על אף שאינו מבין הרי זה נזירות, וכל יתר דיניהם כנזכר לעיל.

ה. האומר לחברו מודרני ממך מופרשני ממך מרוחקני ממך שאיני אוכל לך שאני טועם לך אסור

ומכיון שעיקר הנדר אינו תלוי אלא בלשון דכתיב (במדבר ל פסוק ג) כָּכָל הַיָּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה לְפִיכֶךָ יְדוּת נְדָרִים כְּנִדְרִים כְּלוֹמַר יְדוּת שֶׁהִתְחִיל בְּלִשׁוֹן שֶׁמִּשְׁמַעוֹ נִדְרָה וְלֹא גָמַר הַדִּיבּוֹר, אִף עַל פִּי כֵן הוּא נֹאסֵר עֲלָיו כִּאִילוֹ גָּמַר כֹּל הַדִּיבּוֹר, וְזֶה דוּמָה לְאֵדָם שֶׁאֹחֲזוּ בִיד הַכֹּלִי וְעַל יְדֵי כֵךְ מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֹלִי כִּאִילוֹ אֲחֻזוּ בּוֹ בְּעַצְמוֹ, וְהוּא שִׁיחֵיו מוֹכִיחוֹת קֶצֶת עַל הַנִּדְרָה.

כיצד, האומר לחבירו מודרני ממך שאיני אוכל לך, או מופרשני ממך שאיני אוכל לך, או מרוחקני ממך שאיני אוכל לך, אע"ג שלא הזכיר מודרני ממך בקרבן ורק התחיל לומר בלשון מודרני וא"כ לא הוי נדר שלם אלא יד כמו יד הכלי. אסור לאכול עמו, שהרי הוא כמי שהשלים הנדר. ויש אומרים²³ שאפילו אם אומר שאיני אוכל לך עם אלו הלשונות בלא י' באלו לשונות גם כן אסור לאכול עמו, שכך משמעותו מודרני ממך כשאוכל לך, אבל אם

¹⁸ רמ"א שם

¹⁹ רמב"ם הלכות נזירות פרק א הלכה ח

²⁰ ולא כמ"ש התוס' שם שהם משבעים לשון והקשו לפי פירושם לר' יוחנן מאי אריא הנך ג' לשונות וכו' וי"ל וכו' הייל עליו נזירות נמי כי אין מתכוין כלומר כי אינו מבין זה הלשון אבל לעולם מיירי דמתכוין לנזירות וכ"כ התוס' בהדיא בריש נדרים וי"ל ואומר ר"י ודאי אם יהיה בלשונם יהיה נדר אחרי שהם מבינים והני דמתניתין אפילו לא יבינו האי לשון הרי הוא נדר עכ"ל.

²¹ משמע שעצם זה שאמר שם הרי חל נזירות אפילו אם הוא עצמו אינו מבין, וכח"י רע"א לעיל גבי נדרים

²² כס"מ שם

²³ רמ"א שם מהר"ן

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

אמר שאני אוכל לך לבד בלא מודרני ממך, אינו יד ואינו אסור עמו בכלום כמו שיבואר להלן דף ד: בעזה"ת.

ואם אמר מודרני ממך או מופרשני ממך או מרוחקני ממך ולא סיים דבריו שאינו אוכל או שאינו אוכל לך, גם כן אינו נאסר לאכול עמו אלא במה שנשמע מהלשון, כגון, מודרני ממך משמע שלא ידבר עמו, מופרשני ממך משמע שלא ישא ויתן עמו, מרוחקני עמך שלא יעמוד בד' אמותיו וי"א²⁴ שאינו נדר כלל, כמו שיבואר להלן דף ה. בעזה"ת.

²⁴ עיין ש"ך שם ג